

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг таньгчии болн Элст балгсна комитетсин,
күч-көлчирин депутатирин таньгчии болн балгсна Советсин газет.

№ 193 (3177)

1958 дж. сентябрин 27

Үнн 20 лешг

Республикин культури болн экономикаин цаарандк цецгллтин төлө

Парти таньгчии комитетин пленум деер, КПСС-н таньгчии комитетин

негдги селлэтр үр Н. И. Жезловин кесн докладас

Сентябрин 5-д болон КПСС-н ЦК-н Пленум «1959 — 1965 джилмүдт СССР-н олн амтнэ эдл-ахун делгрлтин зуран то» күүндгдх төрөр 1959 джиллин январин 27-д КПСС-н XXI-ч хург хурах болдж шийдв. Эн төрөр доклад кехд КПСС-н ЦК-н негдгч селлэтр үр Н. С. Хрущев батлгдв. Докладмудин тезисмүдн барт барлгдхми.

Советск Союзин Коммунистическ партин хургуд—мана партин болн цуг орн-нутгин бээдлд, нарт делкән коммунистическ болн көдлмшч джисәннэ делгрлгд үлү гидг тууджлгч йовдл болдмн. Партийн бээдлд ленинск авц-бэрлгдл, ирлцүлдж, мана партин Центральн Комитет цуг партиин күүндврт коммунистическ тосхлтин эрки төрмүд оруулдж, партин болн цуг олн амтнэ күчн-чидлинь КПСС-н XX-ч хургин шийдврмүд күцэхүр зөрүлнэ.

Промышленности, селәннэ эдл-ахун, науки болн культури делгрлгд сүүлин джилмүдт күцен күцлте, мана парти болн энүнэ Центральн Комитет ямр чикәр, орн-нутгин олн амтнэ эдл-ахун болн күч-көлчирин джиргьл-бээдл улм бөөд-лүлхүр зөрүлгдсн партин XX-ч хургин шийдврмүдиг болн нань чиги хөөтк шийдврмүдиг күцэхд харилхар седсн Маленинковин, Кагановичин, Молотовин болн теднэл ханыцен Шепиловин антипартийн багд намшрулгч цоквр өгсөн йир сәәнәр медүлджәннэ.

Советск Союзин олн амтнэ алдр иньлгч бүлд Советск Хальмгин күч-көлчир эдл-ахун болн культури тосхлгд улм шин дийлврмүд бәрджәннэ. Коммунистическ парт, энүнэ ленинск Центральн Комитет болн энькр Советск правительство хальмг улс болн Советск Хальмгин цуг күч-көлчирт, гаргьсн эйчинь, килм-джән тасрхан угагьар өгнэ. Хальмг таньгчиг автономн республика хуврлгьн күч-көлчирин джиргьл-бээдлд ик байрта тууджлгч йовдл болв. Энн мана партин кели-амтнэ ленинск политикин идейин бас нег шин дийлвр болджана. Республикин күч - көлчир партин болн правительство килм-джд политическ болн күч-көлчирин өргмджәри. КПСС-н XXI-ч хургиг, Хальмг АССР-н Деед Советд суньгьврин бд-риг болн Алдр Октябрин 41-ч джиллин бөниг уктгч социалистическ дөрлдә делгрүллгьәри харү өгчәихәннэ.

Социалистическ дөрлдәннэ нилчнь йир ик 8 сара зурагьан промышленн предпрятсь 105.3 процентд күцәв. Нидн джиллин ним кемд күцәгдснлә дүньгцүлхлә, промышленн эдл-уш гаргьлгьн 54 процентд өсв. Джила зурагьас даву 11.5 миньгьн центнер загьсн белдгв. Нәәнн сара зурагьаси давулдж Прикаспийск загьсна комбинат 6 сай арслнь мөньгнэ эдл-уш гаргьад, 7 сай арслнь мөньгнэ ору авб. Яшалтинск болн Западн тосна заводмуд, Элстин болн Каспийск промкомбинате, Элстин пекарнь, Яшалтинск райпищкомбинат, Приютненск промартель «Дружба» болн нань чиги предпрятсь зурагьан зөвәр давулдж күцәв.

Промышленн предпрятсьин көдлмшт бәәх дуту-дундсн тускар докладчик келв. 42 предпрятсьин 23-нь нәәнн сара зурагьан эс күцәдж, 9.1 сай арслнь мөньгнэ эдл-уш гаргьад эс өгч. Бәәри газрин тосхлтин материал гаргьадг предпрятсь йир муугьар көдлджәннэ. Бәәри газрин промышленности управлень кевтән зуг 81 процентд зурагьан күцәв.

Үр Н. И. Жезлов, бәәри газрин промышленности делгрүлх, шин тосхлгд материал гаргьлгьн эрк биш икдүлх төрмүдн тускар тодрлагьар келв.

Амти бәәдг гермүд, бытовой болн производственн тосхлгд эн джил 119.1 сай арслнь мөньгн өггдлә. Амти бәәдг 50.7 миньгьн квадратн метр орм, 4200 сургьулчирин ормта школмуд, 545 ормта больнице болн бичкдүдин үнреженсье, 500 ормта клуб болн кинотеатре, нань чиги тосхлгд төгсгдг өгх хәләгдлә. Капитальн тосхлгд өггдсн мөньгиг олзалгьн йир хашнь болджана. «Калмыкстрой» трест нәәнн сара зурагьан зуг 68.8 процентд күцәв. Трестд тосхлтин материалсиг йосн бишәр эдлгд, хадгьлдг болн хулдг, көдлмшчирин күч-көлчнә бүрдәмдг муугьар кегдг, механизаци эс олзалгд, көдлмшчир олар көдлмнәс гәдг йовдлмуд харгьна. КПСС-н Элст балгьснә, Приозерн болн Целинн районон комитетс, балгьснә болн районон күцәгч комитетс тосхлтин организацин көдлмшинь татугьар шийдлдж, кертгә дөнъ күргьш, дөрлдә сулар делгрүлнә, тосхлгсар цәәлгьврин көдлмш кехш.

Нидн джил бийдән гер бәрхд правительств 29,1 сай ар-

льн өглә. Тегәд, бийдән гер тосхлгьна халхар 89 миньгьн квадратн метр амти бәәдг орм өггдх бәәснн. Тер өгсн мөньгнә 62 процентнь олзалгдв, амти бәәдг орм белдлгьнә зурань зуг 17 процентд күцәгдв. Бийдән гер тосхлгьна көдлмш Яшалтинск, Черноземельск, Каспийск, Приютненск болн Яшкульск районон йир муугьар кегддг йовна. Сельхозбанк болн коммунальн банк сеуд чикәр олзалгьн шийдлжлхш.

Амти бәәдг гермүд тосхлгьн республикин совхозмудар муугьар күцәгдлжәннэ. Нәәнн сарин эргид совхозмуд болн РТС-д, амти бәәдг 4716 квадратн метр орм белдв, тернь болхла зуран 15 процентнь. Черноземельск, Приютненск районон совхозмуд амти бәәх нег чиги квадратн метр орм дуусдж өгсн уга. Эн көдлмшиг балгьснә эргинн, Целинн болн Юстинск районон совхозмуд бас муугьар күцәджәннэ. «Приозерный», «Ергенинский» совхозмудт тосхлтин заводмуд көдлджәхш. Терүнәснь муугьар совхозмудт культурно-бытовой болн производственн гермүдин тосхлгд күцәгдлжәхш. Эн тосхлгд өггдсн мөньг олзалгьна зура зуг 26.6 процентд күцәгдлж.

Усар тетклгьн мана республикд йир кертгә төр, тер бийн усна халхин тосхлгд сулар кегдлжәннэ. Оля-Каспийск каналин тосхлгд йир хашнь-джана. Усна халхин тосхлтин көдлмшиг обводхоз сүлар шийдлдж гардна.

Республикин селәннэ эдл-ахун бөстнн төрт докладт ик орм өггдв.

Коммунистическ партин болн Советск правительствин килмджд хәрүцдг, Хальмг республикин селәннэ эдл-ахун көдлчир селәннэ эдл-ахун бөстнн икәр бөдлүлхд эврәнн немрән өгчәннэ. Колхозмудар болн совхозмудар тәрә тәрлгьн өсәд, ода 550 миньгь гар гектар эздлжәннэ. Эрднн шиншә тәрлгьн 111 миньгьн гектар күрв. 1957 джилнәр болхла гурв дакдг ик.

Тәрә тәрлгьн агротехническ бөдән кемджәнд, ахр цагт күцән ик ургьц авхд нөкд болв. Республикар авад хәләхлә нег гектарас 12.7 центнер, Западн болн Яшалтинск районон колхозмудар болхла — 21 центнер буудя авгдв. Иим ик ургьц авгдәд, государство 10.5 сай пуд буудя өггдв. Республикин колхозмуд болн совхозмуд тәрх тәрәннәнь экәр, малд өггдх буудя-

Олна политическ шунлтинь толгьалдж, авсн социалистическ даалгьвран күцәдж, советск олн амтнә байрта джиргьлин төлә, эврәнн энькр Төрснәнн күчинь батлхин төлә, бәрси шин дийлврсән мана республик КПСС-н Центральн Комитетд болн партин XXI-ч хургт белглх таньгчии партиин организацин эрки төрнь.

гьар бийсән тетксн, страх-фонд хурачксн бәәннэ.

Республикин селәннэ эдл-ахун көдлчирин дийлврнь болхла, КПСС-н ЦК-н болн июньск Пленумсин шийдврн мүд күцәлгьнә аш болджана. Колхозмудт техник өглгьн, селәннэ эдл-ахун эдл-уш белдлгьнә шин эсв хойр, селәннэ көдлчирин күч-көлчнә өргм-джинь урднь угагьар өскв. Тәрәг ахр цагин эргид хурах ноолданд, хадлгьн цоклгьн хойринь ониднь келгьн ик дөнъ болв. Иим эсвәр тәрәннэ эцц өрәлнь хурагдв. Тегәд эн хадлгьна цагинь түргдүләд, буудя түүлгьнд гардг гаругьинь багьрулад, гедрат угагьар хуралгь теткв. Кесг зун комбайнермүд, трактористир, шофермүд, лафети жаткесн машинистир ик дийлвр бәрцхәв.

Зәрм колхозмудин, совхозмудин, районон гардачир түрүн өдрәснь авн хадлгьн цоклгьн хойринь ониднь кедг эсв өргәр олзлсн болхла, тәрә хуралгьн республикд эн джил терүнәсн эрт төгсх бәәснн. Иим эсв Яшкульск, Приютненск, Целинн районон, балгьснә эргид муугьар олзалгдәд, тәрәнәнн өрәлинь комбайнар хадв.

Эн джиллин республикин селәннэ эдл-ахун көдлчир малиннь тоогьинь икдүлхд, малас гардг эдл-уш авлгьн өддүлхд ик көдлмш кев. 8 сарин эргид бод малин то 14 миньгьнд, гахан — 2500, хөбнә — 356 миньгьнд өсв. Малас авдг эдл-уш гаргьлгьнд, нидн джилә ним кемәр дүнцүлхлә, 2500 тонн махи. 5 миньгьн центнер ноосн үлү өггдв. Балгьснә эргид бәәх колхозмуд болн «Черноземельский» совхоз государствд ноос оруулдж өгх зурагьан давулдж күцәв.

Малин эдл-уш бөдлүлх ноолданд кесг хөбчир, үкрчир, саалчир йилгьрв. Элст балгьснә Ленинә пертә колхозин хөбч үр Махенко хуц болгьна 14.5 килограмм ноос, Сарпинск районон «Гигант» колхозин хөбч үр Тарасенко—14.9 килограмм ноос авцхав. Эн колхозин хөбч үр Антаков хон болгьна 6 килограмм торгьн ноос авб. Западн районон «Южный» совхозин үкрчир үөрмүд Василенко; Манджиков хойр бод малин бдр болгьна бөстнн 1194 — 1276 грамм, «Ергенинский» совхозин үкрч үр Богданов — 1207 грамм күр-гв.

Малин тоогьинь икдүлхд болн эдл-уш гаргьлгьинь бөдлүлхд бәәх дуту-дундсиг докладчик тодрхагьар темдгьл.

Укрмүдин болн хөбдин тонь күпәгдсн уга. Укрмүдин тонь балгьснә эргнә эдл-ахусар; үкрмүдин болн хөбдин тонь Целинн болн Каспийск районон, хөбдин тонь Приютненск; Сарпинск болн Приозерн районон эдл-ахусар күцәгдсн уга. Энн тегәд малиг гару угагьар хадгьлх, мал хулдлгьнла болн малин төлин то күцәх ноолдан уга болсар цәәлгьгдлжәннэ.

Республикин колхозмуд болн совхозмуд хөбдин төл авлгьнд муугьар белдвр кедж. Хөбдт көг тәвлгьнә чинрнь тату болсар, тедниг үвләр муугьар хәләдж-хадгьлдж, хотлсн учрар хусригьн ик болв. 100 хон болгьнас рес-

публикар 92 хургьн авгьл; Западн, Целинн райодас терүнәснь багь болв.

Үр Н. И. Жезлов үзмджтә үлгүр гидж 100 хон болгьнас 113 хургь авсн Юстинск районон, 106 хургь авсн Каспийск районон «Оленичезский» совхозин хөбчирин тускар келв. «Черноземельский» совхозин хөбч үр Суховеев 100 хон болгьнас 140 хургь, «Енотаевский» совхозин хөбч үр Утегенов, балгьснә Сталиннә пертә колхозин хөбч үр Шафоростов 132-д хургь, Каспийск районон «Красный моряк» колхозин хөбч үр Бадмаев, «Енотаевский» «Северный» совхозмудин хөбчир үөрмүд Азамаков. Босхмджиев эли 130-131 хургь авцхав. Теднәс үлгүр наадк хөбчир авх зөвтә.

Государствд оруулдж өгх эдл-ушун зура эрк биш күцәлгьн теткхд докладчик онц оньг өгч, энүнд бәәх дуту-дунд темдгьлж, авсн даалгьвран күцәхин төлә ямаран төрмүд тәвгдлжәхш тускар келв.

КПСС-н XX-ч хургин хөбч партин көдлмшт болн партиин гардврин принципд ленинск бәрц бәрхин кертг, парт, дотр-дундн демократии бөсәд партиин болн олн шунлтинь икдүлдж, олн амтнэ эдл-ахун цуг аньгинь бөдлүлх — партин тәвсн төр күцәлгьнд коммунистир шундг орлцдгннь теткв.

Партийн организацин көдлмшинь тодрха болв, даалгьвр икдәд, коммунистирин партиин болн государствәнн дигдаран батрв. Болв, зәрм партиин организацин бүрдәг көдлмшин бөдлгьн кертгә кемджәнд күрчәхш. Элстин тосхлтин 2-ч управленә тосхлгсар политическ көдлмш муугьар кегднә.

(Чиглгьн 2-ч халхд)

Республикин культури болн экономикаин цаарандк цецгллтин төлө

Партийн танггэчин комитетин пленум деер, КПСС-н танггэчин комитетин негдгч сеглэтр үр Н. И. Жезловин кесн докладас

(Чилгчнь).

Эккл партийн организацисин гардврн кемджэггинь бөдлүлх төр тавгдджана. Дундин звенод — бригадирмүдин, фермин заведующирн, отделеня управлюющирн, цехин начальникудин, мастермүдин ханин чинринь бөдлүлхд ик онг эдн өгх зөвтө. Көдлмш гардхд эрк биш күүкд улс болн баггчуд аамшг угаггар орулх кергтэ.

Профсоюзн болн комсомольск организацисин гардврн кемджэггинь улмар бөдлүлхиг, эдл-ахун болн культури тосхлтин төрмүд хагг-лггнд тедниг шунггахиг коммунистическ тосхлтин өсдгэх төрмүд некджана. Производственн совещаньсин болн көдлмшчирин хургудин көдлмшин гарцинь ясуулдг, терүндн гардчир тасрхан угаггар олзлдж келдгиг, тер совещаньст болн хургудт темдглгдсн тоотиг күүдэхиг теткх кергтэ. Партийн, советск бөдн эдл-ахун организацисин цуг гардчир күүч-көлсчирин өмн лекц, доклад умшдгиг теткх кергтэ. Олила тасрхан уга залгглда-

та, теднлэ харггцлдж бөөлггн — ямаран болвчн гардчас ленинск чиртэ неквр.

Партийн, райодин, балгсна комитетсн көдлмшин авцбарцинь, дамшлтинь тасрхан угаггар цаарандь ясуулх, партийн болн государственн диг-дараг батлх, күүч-көлсчирин сурврмудтн бичгүдтн болн селвгүдтн онгган эрк биш өгх кергтэ.

Советск Хальмгин күүч-көлсчир, цуг советск олн амтн ик өргмджтэггяр КПСС-н ЦК-н Пленумин соньсхвирг тосдг. КПСС-н XXI-ч хург хурах шийдвирг халунар йөрөцхэв. Альд болв чигн хургиг уктдж дөрлдан делгрүлгдджана.

Олна политическ шунлтинь толггялдж, авсн социалистическ даалггвран күүдэдж, советск олн амтнэ байрта джиргглин төлө, эвранны энькр Төрскианнь күүчн батлхин төлө бэрсн шин диилврсан ман республик КПСС-н Централнь Комитетд болн партин XXI-ч хургт белглх танггэчин партийн организацисин эрки төрнь.

Хадсн өвсән хурадж авх зөвтө

Юстинск района, „Северный“ совхоз малдан элвгяр күүх хот-хол болн дулан үвлзнь белдхин туск көдлмшиг йир сулар келжана. Ода күртл эн совхозд 7-8 минггн гектар газрт хадсн өвсн хурагдл уга, ковньгтан болн баалдан кевтэ бөөдг, салькнд тарад, хатад, шимән геелжана.

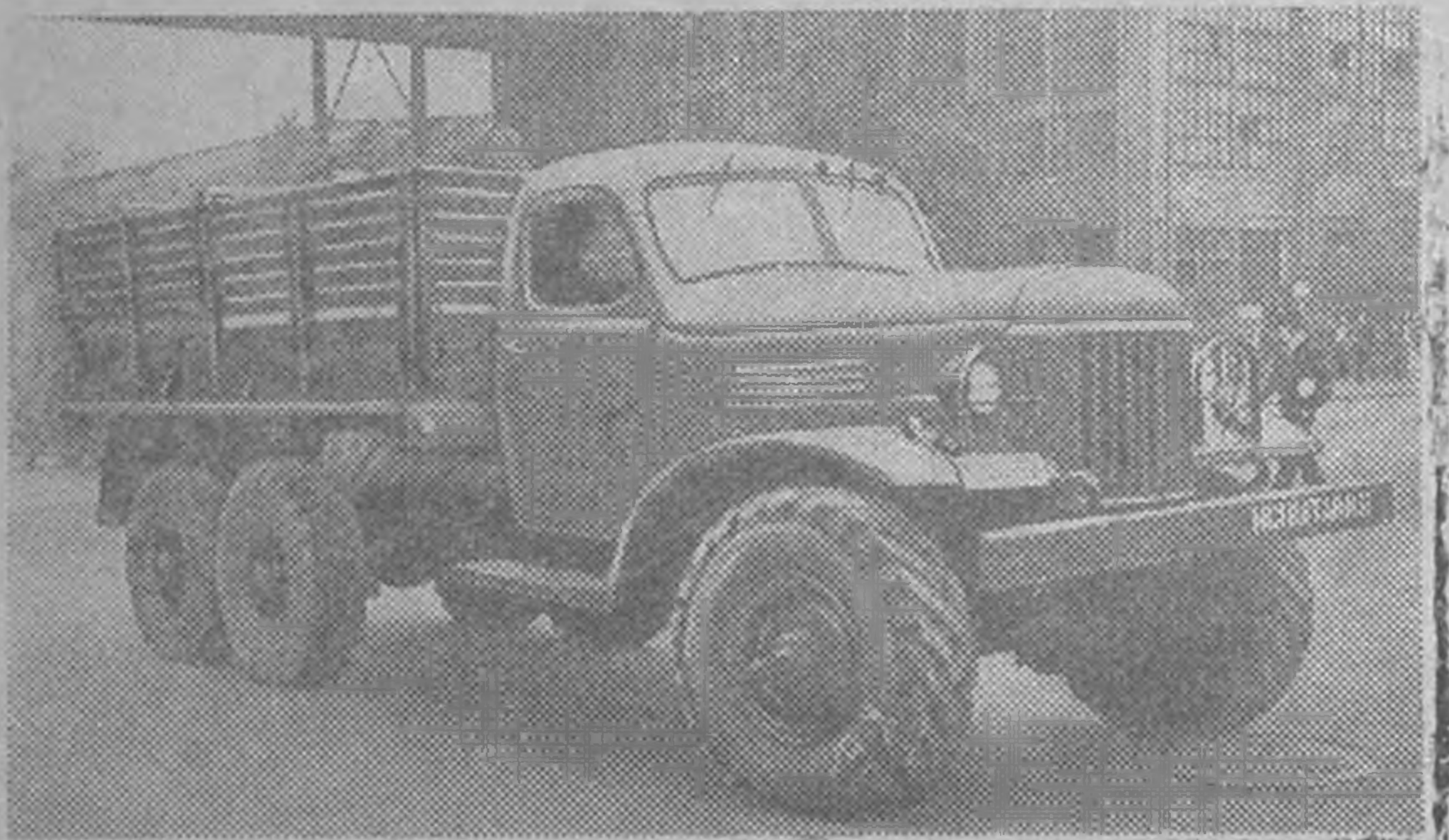
Совхозин гардчир, тер дотр механизатормудиг гардлжа ах механик үр Каранов, машиггяр тракторн бригадс эргэд йовхларн, гинчин күүн кевтэггяр, бригадс деер ирчкэд, кеер көдлджах тракторн агре-

гатст оч темдгтэ дөн-тусан күүргхш. Өвс цуггүлүлж, скирд деегшан өвс хайдг кесг машин эвдркэ кевтнэ.

Тер өвс хурадж скирдлдж машиниг ахр цагин эргцд ясдг, ковньгт болн баалдан кевтх өвсиг эрк биш скирдлдж авх аргг хээх кергтэ.

Совхозин эдл-ахуд бөөх цуг эв-арггиг күүднэ олзлдж, малдан хотин көрнэ белдг, дулан үвлзнь белдхин төлө ноолдихах зөвтө.

Н. БАДМАЕВ.

Лихачевин нертэ Московск автомобилн завод шидрәс „ЗИЛ-157“ гидг ачлггна автомашин олар кедж гарггльгг эклхмн. Эн—гурвн кэшүртэ, ямаран болв чигн хаалггар йовдг чадх машин.

Хуучн „ЗИЛ-151“ гидг автомашинэс йилггрдг шин автомашинэ ончнь—эн төгаснь неджэд, төгэ дотрк аггарин чингинь йова йовтлнь соляд йовдг болхмн. Автомашиг гүүггэ йовтлнь

шофер, залврн централнь системин дөн-гяр, хаалггин бөөдлэ ирлцүлдж, төгән чингинь сулдхдг, эс гидж чанггялдж чадхмн, тер учрар машин балычгар чигн, буту цагар чигн, хагсу элсар чигн йовдг чадхмн.

„ЗИЛ-157“ хату хаалггар 4,5 тонн аца, буту, джөөлн, мбстэ хаалггар 2,5 тонн аца даадг болхмн.

ЗУРГГ: „ЗИЛ-157“ гидг ачлггна шин автомобиль.

КПСС-н XXI-ч хургиг күүч-көлснэ шин диилврмүдэр тосхар

☆☆☆

Нертэ үкрч

Приозерн района „Сухогинский“ совхозин 1-ч фермд ах үкрч болдж Дорджин Очр көдлджана. Эн урдн чигн кесг джилд мал хэрүлдж йовсн кун.

1957 джил халэджэх малан тарггн-цадхлнь, гару угаггар хадггдг бөөснэ ашд Дорджин Очр Цугсоюзин Селәнэ Эдл-ахун Гээхулд одла.

Ода Дорджин Очр 337 бурү хэрүлджана. Эднән идгнн санд, бдр-сө уга хэрүлдж халэснэ ашнь сән боллж гарв. Бурү болггна суткин дундин өслтннь 544 грамм боллж гарв.

Нертэ үкрч, КПСС-н XXI-ч хург хурагдх соньсхвирг ик бйртаггар тосад, халэджэх малан үвлзүлггнд сән белдвр теткхәр шин бөдән даалггвр бийдән авб.

ЗУРГГ: Дорджин Очр.

П. НАРМАЕВ.

☆☆☆

Олн-амтнэ таасмдж

☆☆☆

Черноземельск района Комсомольск МЖС-н көдлчирин митингд олн-амтн хурв.

Советск Союзин Коммунистическ партин XXI-ч хург хурах ЦК-н Пленумин шийдвр барлсн газет ирм цацу, эн митинг хурагдв.

МЖС-н эккл партийн организацисин сеглэтр М. И. Шаталов митингиг секэд, КПСС-н ЦК-н Пленумин шийдврн гускар келлж өгв.

Токарь Бондаренко уг авб: Седкл байрар дуурхлэ, келх уг олдхш. Мана энькр партин орн-нутгиннь күүчн улм бөдлүлхн төлө күүдсн төрмүд, мана нүднд үзгдэ баана. Шашлнь мана бөөдл авад халэлт! Давсн хойр джилд билн эвранны посёлкан посёлк гидж нерэддг чалх билүвдн? Ола энүг халэлт! Хойр джилн эргид энүнд амтн бөөх, производственн кесг шин гермүд бэрглв. Поселкин олн-амтн сөөхн болн сарул поштин гертэ, лавкта, бичкн куукидин яслыта, хог уудг гермүдтэ болцхав. Даруггас электростанцта болхвин. Посёлкин амтнэ бөөдл-джирггяр дрсө ирвас бсэд-өргдэд, байрта болад бөөнэ.

Цуг эн күүчврмүд маниг улм сөөнәр көдлмшән кехд дууджа.

Эндр бдрас авч би КПСС-н XXI-ч хург уктлж, гуджрмг көдлмшг зогсад, эвранны көдлмшиннь зураггән бдр болггн 200 процент күүдәнэв,— гидж үр Бондаренко үгән төгскв.

Энүнэ дару босдг келцхэсн, тракторн бригадсн бригадирмүд—коммунистнр Ледовский, Руленко, Дерушенко, молна урчудин бригадир Ворнаков, мастерскойин гардч Нечаев, цуггар нег дууггар, партин ЦК-н Пленумин шийдвр тга-

сад, эвранны көдлмшән бөдән даалггвр авцхав.

МЖС-н көдлчир хург дееран ик өргмджтэггяр, партин XXI-ч хург болх бдр күртл трактормуд болн селәнэ эдл-ахун талдан машид ях көдлмшән цугтннь дуусад, джилн чиггч күртл хойр сайас тату биш ору өгх. Алдр Октябрин 41-ч бөн күртл дөрвөггэд пэртэ дөрвн гер, МЖС-н болн поштин контормудин гермүд бэрдг дууснавдн гидж бас даалггвр авцхав.

Сул бдрмүдт района аль захд одв чигн: хөдчирин бригадсар, механизатормуд дунд, эрлнн-шимән сән урггц хураджах улс заагт, делгу ик өргмджтэ көдлмш кегдгч йовна.

Партин XXI-ч хург болн Хальмг АССР-н Деел Советд суньггврт нерэдлж, Хар газр деер республикин мал үвлзүлх белдврн олн-зүсн көдлмшиг цаг тудал уга, ардн орлж, сән чинргэггяр чилэхәр района цуг күүч-көлсчир шундг көдлджэцхәнэ.

Эн көдлмшиг ончта сөөнәр Приюгненск района Кировин нертэ артелин колхозникуд күүдэцхәнэ.

Черноземельск водопроводин тосхачнр, Комсомольск посёлк күртл үс орулж өгх болцхав. Райпромкомбинатин хувц уйдг үрчнр эн джилэ зураггән Октябрин 41-ч бөн күртл цугтннь күүдх боллж шийлцхэв.

Партин XXI-ч хург деер батлгдх, СССР-н олн-амтнэ эдл-ахун зура, мана Төрскиг болн мана олн-амтнэ бөөдл-джирггиг улм цаарандн бскад, мана орн-нутгт коммунизм тосхлггна го хаалгд орулх,— гидж тосхлггна негдгч участкин сән көдлч Эрлнн-Гарян Мандж келнэ.

Н. АГЕЕВ.

Цаалггврн көдлмш өргәр негдджана

Өдгэ цагт цуг мана республикар Хальмг АССР-н Деел Советд суньггврт белдвр эклэл, цаалггврн көдлмш өргәр делгрүлгдджана. Яшалтинск районд болхла 400 гар коммунистнр, комсомольчир агитатормуд боллж, арвн гер болггнар, фермсәр, бригадсар цуг суньггачнрг, коммунизм тосхх ноолданд олн-амтнэ өмн бөөх төрмүд, КПСС-н XXI-ч хург хурах партин ЦК-н Пленумин шийдвр цаалггдг өгчана.

Цаалггврн көдлмшиг өргәр делгрүлггнд голлгчнь— агитпункт мөн. Тер учрар, цуг колхозмудар болн совхозмудар 30 агитпунктс секгдэд, теднэ заведующирн делггдг батлгв. Сентябрин 10-д эдн семинарт орад, „Оггэ цагин ревизионизмлә ноолдлггна тускар“, гидг лекц солньсад, цаалггврн көдлмшин дамшлтарн хувацн. Семинарин чилгчяр КПСС-н райкомин сеглэтр үр Мазин, Хальмг АССР-н Деел Советд сунь-медгдсннь цаалггдг өгхмн.

гггггнас ишгэ района партийн организацисин өмн бөөх төрмүдин тускар келв.

Кесг агитпунктс йир сөөнәр кеерүлгддг. Кировин болн Ленинэ нертэ колхозмудин, Красно-Михайловск болн нань чигн селэдин агитпунктсас кезэ чигн амтн хөбггхш. Суньггачнр ирэд, энд газет, журнал умшад, шатр-дбөв наадцхана.

Агитпунктсн заведующир эккл партийн организацисин дөн-гяр олнд цаалггвр өгггнэ зура кеггэд, эн туст кесг зүсн эв-аргг олзлхар темдгв. Терүндн багг наста суньггачнрин асхн, нуурт йовх көдлмшчирлэ харггггн, лекц, доклад умшлггн болн нань чигн кесг эв-аргг олзлгдхмн. Яшалта, Солоное селэдин агитпунктс цаалггвр бөдг стол гидж гарчана. Терүндн райсоветин депутатнр, специалистнр, суньггачнрт эс

Мана районд арзад гер болггнар ир-наад үзүлггн ик чинр зүүв. Лекц, доклад болсна хөбн, ир-наад үзүлснь— суньггачнрт икар таасгдв. Района культуриин Гер, Камыши болн Березовка селэдин клубст суньггврн участксар, арзад гер болггнар ир-наад гарггхд белдвр келжана.

Болв, цаалггврн көдлмш Сталинэ нертэ колхозин, 105-ч совхозин, Яшалтан селәнэ агитпунктс болн партийн организацисин сулар күүдэцхәнэ, юньгад гихлэ, ода бийн агитатормуд күүц диглгдэд уга.

Эн тоотиг эрк биш дарунь чиклэд, цаалггврн көдлмшиг өргәр делгрүлдж, цуг эв-арггн олзлдж шунад, мана суньггачнрин медринь болн шунлтинь бөдлүлхәр зүткх зөвтөвдн.

Н. КАРПУН.

Гүүлгәнә кӧдлмш мана балгъснд

Советск олт-амтнә бәәдл-джиргълиг ясрулдж өддлүл-хин төлә, олт-амтнд кергтә тоот эд-тавр гаргългъиг дел-гүрүхин төлә, коммунистическ партин болн советск правительствин даньгин өгдг килмдж. эд-тавр хулдлгъни өслтд үзгдджәнә.

Элстин гортгоргар 1957 джил эд-тавр хулдлгъни зура 43,5 сай арслнъд диглгдлә, күцә-гдснъ болхла 46.6 сай арслнъ эс гидж 107 процентд күцә-гдв. Эд-тавр хулдлгън, 1956 джилнәр болхла, 94.7 процент өсв.

1955 джил Элст балгъснд 1597 арслнъ мөнъгнә эд-тавр амн болгъна тоод хулдгдсн болхла, 1956 джилд — 1762

арслнъд, 1957 джилд болхла — 2118 арслнъ мөнъгнә эд-тавр амн болгъна тоод хулдгдв.

1958 джил Элст балгъснд эд-тавр хулдлгъни зура 53 сай арслнъд диглгдлә, түүнәс сентябрь сарин нег шин күртл күцснъ 36,4 сай арслнъ, эс гидж 69 процент. Энүгинъ диглгд тоолхла, 1958 джилд, Элст балгъснд амн болгъна тоод 2240 арслнъ мөнъгнә эд-тавр хулдгдхмн.

1957-1958 джилмүдт Элст балгъсна, амн болгъна тоод промышленн эд-тавр болн хот-хол хулдлгън ямаран икәр өссинъ, күн болгънд кедү мөнъгнд эд-тавр хулдгдсннъ ним тоогъас меддж болхмн:

	1956 джилд	1957 джилд	1958 джилд хулдгдх зөвтәнн
Малин тосн			
Хоргън	4-20	45-00	54-00
Махн	13-90	33-00	106-60
Колбаса	2-90	12-30	31-00
Шикр	58-70	61-60	102-00
Кампадь-балта	101-60	98-00	112-00
Торгън, шеемг болн кенчр эд-тавр	211-00	220-00	228-00
Белн хувци	75-00	95-00	165-00
Госн-башмг	100-00	130-00	140-00

Элст балгъсн Хальмг республикин центр болдж тогтсн учрар, балгъснд промышленн эд-тавр болн хот-хоолин эдлвр холван икдснъ, эн тоогъас меддджәнә.

Урднъ болхла, мана балгъсн района центр болдж тоолгддх өсми, тегәд чигн өмннъ эдү чигә эд-тавр болн хот-хол кергддг уга бәәсми. Болв өдгә цагт кедү икәр эд-тавр болн хот-хол авч ирдж хулддг болвчн, балгъсна олт күч-кӧлсчнр-иг кергтә тоот эд-таврарнъ болн хот-хооларнъ гортгоргин коллектив күцднъ теткдж чаддяхмн уга.

Улгүрлхд, керосин, давсн, өдмг, үсн, махн, темсн болн нань чигн кесг кергтә тоот хот-хоолар даньгин татү-тартгар теткднә. Гортгоргин зәрм кӧдлән-ир шамдгъа биш эв-дов уга болсн учрар чигн, цуг эд-тавр-иг болн хот-хоолиг Ставропо-ляс, Пятигорскас, Аәдрхнәс болн талдан райодас 100—500 километр газрт автомашиндәр зӧдг болсн деерән, тер ацаг тасрхан уга зӧдгәд бәәдг машинд уга болсн учрар, гүүлгәнә кӧдлмшт ним кесг дутү-дунд йовдлмуд гарад бәәнә.

Балгъсна олт-амтиг кергтә

тоот эд-таврарнъ болн селәнә эдл-ахун хот-хооларнъ күтднъ теткхин төлә, өдр болгън 35—40 тонн аца зӧдх кергтә.

Гүүлгәнә кӧдләнчрин өмн ик даалгъврта төрмүд тавгдджәнә, тедн бийстән даалгъсн кӧдлмшән цань уга сәәнәр медх зӧвтә, гүүлгәнә кӧдлмш бүрд-әлгънд бәәх өдгә цагин техни-киг сәәнәр дасдж авч, сән тоо-тинъ эврәннъ кӧдлмштән олз-лдж, олт-амтнә неквринъ ме-ддж, тедн килмджән өгчәх зӧвтә.

Гүүлгәнә культуриг өддлүл-хин кергт ик оньган өгхмн. КПСС-н XXI - ч хургиг уктдж, гүүлгәнә кӧдләнчр дунд соци-алистическ дӧрлдә өргәр делгр-үлдж, балгъсна цуг гүүлгәнә кӧдлмшиг өддлүлхар зүткхмн.

Хальмг таньгъчиг Хальмг АССР-т хүврәсн учрар, партъ болн правительств зӧвәр ик тоота промышленн эд-тавр болн хот-хол немдж өгчәнә, теднә тоод, шикр — 100 тонн, кампадь - балта — 100 тонн, малин тосн-хоргън — 30 тонн, ургълл тосн—50 тонн, нань чигн кесг промышленн эд-тавр.

Эн ирх зӧвтә эд-тавриг болн хот-хоолиг цагланъ зӧддх авч олт-амтнд хулдлгън — гүүлгәнә кӧдләнчрин эрки төрнъ.

КПСС-н балгъсна комитет болн балгъсна күцәгч комитет, аца зӧдх машиндәр болн бензо-возмудар дӧнъ болдж, магази-д, склад бәәх гермүд, хот уудг гермүд, болн кафе тосх-кднъ, балгъсна гүүлгәнә орга-низацет дӧнъгән күргх зӧвтә. Тер цагт балгъсна олт-амтиг хамг кергтә тоот эд-таврарнъ болн хот-хооларнъ күтднъ тет-кдж чадхмн лавта.

У. БЮТЦИНОВ.

Элстин гортгоргин директор.

Кустанайск область. Ода тосхлгдях Соколовск-Сарбайск горно-обогатителн комбинат ула уга, Омн Урални металлургическ заводмудт кергтә төм рудан икнъкинъ өгдг болдж гархмн. Промышленн предприняг тосхлгъна хамдан бас горнякудин балгъсн—Рудный хураар өсджәнә. Амн бәәх 120 миньгъ гар бәәрн тосх-лдж одв. Хойр школ, больниц, өргн экранта кинотеатр, банно-прачечн комбинат, өлгмин завод, теплоэлектроцентраль, нань чигн тосхлтс кегдджәнә.

ЗУРГТ: Рудный балгъсна Пионерск уулын.

Ў в л а с а й д ж а х и ш

Сарпинск района „Степной“ совхозин 4-ч номертә МТФ увлд шунлтта кевәр белдджәнә. Ах укрч Н. Шургучиев толгъачта фермин кӧдләнчр ик эртәс авн малин увлзньгүр өвс зӧдгтә. Эдн эврәннъ чил-ләр малин фермүр 280 тонн өвс зӧдгтәд, 460 тонн эрдн-шишән силос дардж белдсн бәәнә.

Укрчнр Аотем Алексеев, Иван Азыдов, Иван Манджиев, Лагур Дорджиев, Очир Нимеев, Улюмджи Тавхаев ид-гин сәәнднъ бдртнъ чигн, сӧд-днъ чигн малан хәрүлдж тар-гълулджана. Эднә хәләврт 270 гар бод мал болн 130 ту-гъл бәәнә. Эдн цугтан таргън-цадхлнъ, Бод малин толгъа өдр болгън 1000-1100 грамм немдж таргълдх йовна. Малчнр сул цагтан малин увлзньгүр өвс зӧдлдәнд орл-

цал, механизатормудт силос дархднъ дӧнъ-нӧкд болцхана. Эднд малчнрин өрк-булин улс чигн дӧнъгән кургнә. Эднә гергднъ тугъл хәрүлнә, малин хаша, малчнрин гермүд шал-ддж цагъалгъна.

Малчнр бәәдг гертнъ агита-

тормудин шугъу бәәнә. Энүнд малчнр өдр болгън радио со-нъсад, шин газет, журнал ум-шна. Ах укрч үр Шургучиев фермин кӧдлмшчнрт даравднъ газет умшдх өгдә, эднд орн-нутгин бәәдл медүлнә.

Партин XXI-ч хург хурал-гъна туск КПСС-н ЦК-н Пле-нумин шиилврн хәрүл фер-мин ни-нициньгү коллектив кӧдлмшән улм чаньгъадж, олна малдан дулан, элвг хот-та увлзнь белдхәр зүткдх йовна.

И. НОВОСЕЛЬЦЕВ.

Орс күүкнә седкл

(О Ч Е Р К)

Буурл үсгә, баахн теглг нургъта, далн нәәм күрсн на-ста Саньгъдх Гәрә, днъгнъ өд-лдәд бәәсн кӧк галрта папк барун гарарн болгъадж секв. Түрүн цаасна өмн нурүг, өкәр хойр багъчудин зургуд үзгдв. Негнъ баахн хар хальмг кӧ-вүн, негнъ өргн, днъгтә чирә-тә, ик алгтрсн зеегтә нүдтә хо цагъан орс күүкн.

Октябрьск революц болснас нааран Коммуна партин член, минн таньл Бадаша Саньгъдх-Гәрә:

—Эн—минн отхн кӧвүн Ара, наадкнъ—олдж авад кууш-лджәх, ода Ростов балгъснд бәәх Надя гидг куушн,—гидж хо цагъан куушнә зургур ширгдх хәләддхәгәд:

—Ода эн, кӧбрк, хама йов-дг гилч,—гидж толгъагъан гекв... Минь эн саамд, Сань-гъдх-Гәрән нүдид, днъгрсн цагин бәәдл, бийиннъ багъ-дуувр наснъ үзгдсн болад одв. Ю болв чигн оньдин медхәр селәд йовлг альвн, сергилн-дергилн отхн кӧвүн Ара бо-оджад, өсәд, амтнә аац медлг болад, комсомолд орад, ком-сомолин күрнъ-улан билетән зүркн туск, зүн дагъмасн тач

авад, эцкдән бардмнж үзүл-ән, байсдх инәсн цагнъ сана-нднъ орад одв.

...1942, хар мӧргн джил, „Манур дәврән хорглур мана ик өргн орн-нутг нег дуугъар бӧсгн, Тӧрскән харсгн“ гисн күчгә дуудвр сонъсгдла. Тер дуудврар ик-багъ уга, икр өрәсн уга, тӧрскән харсгч но-олданд, фашизмин өмнәс сӧрдж бослдла.

Теднә зергләнд арвн нәәмтә Ара кӧвүн андгъаран өгч, ара-лдж сән дурар босла.

Арагъас бичг чигн, зәнъг чигн уга. Болв эцкин энъкр зүркн кӧвүгән уга гидж тө-рүц сандж цӧкрхш. Аавин кӧ-вүн, Ара минн, аштнъ менд, байрга-бахта ирх—гнх санан өрүн-асхн болгънд сангднә. Тиигәд, о гхн хар кӧвүгән оньдин дӧрвн цагт өрч дотрн хармндж хадгълад, нәәлә йо-влнъ, гев-генткн таньдо ку-унә гарар бичсн, газа-гъән гурвдлжн тиизтә, кӧк конвертә бичг курәд ирв.

Саначрхад суусн Саньгъдх-Гәрә, сувс үмксн кевтә, үгән келдх ялад, Аранбичг мемб, бишв,—гигъад, адгън-шилгн, чичрсн гарарн болгъадж секвг

Нүднъ дӧрвн болат, үзгүд цуг нииләд, „аягдв“ гисн аәмшгтә үг үзгдсн болат, махмуднъ менрәд, оньдинд өрч дотрнъ кӧндрдг зүркнъ, кӧрә мӧсн болдж китг урсв. Цох деерк суцднъ, туг-түг гидж лугшад „Ара минн, алгдв, алгдв“ — гисн му-йорга үг ард-ардас-лавтгдсн болдж, аавин толгъа динирв. Саньгъдх-Гәрә аръ-ул толгъагъан өдән өргәд, тӧгәлнъгән эргүләд хәләчкәл, аврлт уга цагъан цаасиг аръ-ул эргүләд, ард-ардасн не-кдж хәләв. Зүркнднъ зүн бо-лад шигдәд одсн зовлнъгта зәнъг, зӧгъдула бәәсн бийнъ, захаснъ экләд дакн нег умшв.

—Үнтә үр Бадашов, мендвр!

Им гашуга үг бичнә гидг, дегәд күчр зовлнъгта юмн бә-әдх. Танд ик гидг му уултә, бичә үзгдг гидг му зәнъг со-нъсхджанав... Ростов балгъс сулдхгч ноолданд, февраль сарин нәәмнд тана энъкр кӧ-вүнги, фшистгарин сумнла харгъад днъгрв. Бидн цуг хо-тн-хошагъарн цуглрдж, тана зӧрмг, дәәч кӧвүнәнтин цогцинь, гериннъ өдр хол иш орша-вдн. Бидн зӧвәр олт улс би-ләвдн, цугъар тер герой кӧ-вүнәнтин цогц деернъ экрдх уульцахвдн. Тер юньгәд гнх-лә, эн мана джиргълин төлә, мана үрдин төлә амн өсгсннъ

медәл уульцахвдн, не, цаара-нднъ нам төрүд бичдх болдж ахч. Гарм эвтән тусхш...

Эврәннъ чик адресән өгтн, би тана кӧвүнәнтин кергтә ца-асдинъ илгәнәв. Нанд ним а-дресәр бичгн: Дән деер бәәх Ростов балгъсн, Зиречный кү-үтр, „Майка“ гидг фабри-„Манаенкозә“. Өзгнә хуряс та халхар гашун хар нүльмен аргъул түргләд, өмннъ делгә-тә бәәсн бичг деер „чиб“ гидж дусв. Асклад, суудж йовх нарна толян ар захин терзәр әрә ширвдх шагъагъад, өвгид саалтг болл уга давб.

Ик удан болсн уга, элдв гидгәр өр өвдгч, чик цагъан седкләр бичсн орс куушнә бич-г хойрдал олад ирв.

„Үнтә болн күндтә аав, мен-двр! Таниг минь нигәд, таниг аав гигъад келх зӧв нанд өгит. Та ода деерән ганцар үлдвг... Минн нерм Надя. Урднъ танд бичсн бичгтән башрхларн, нам нерән тәвхән маргдхв. Бичә уурлтн, гемин тәвдх өгтн.

Күндтә эцк, тана гашуга зовлнъгитн би йир сән меддж бәәнәв. Би насм багъ болвчн, эн кишва немшин гарг орс-ндан басл кесг зовлнъ үзвв. Не, тер зовлнъгитн тускар хӧ-бннъ... Би ода тана Аран тус-кар бичнәв.

Андрсн фрицс мана селәнәс сүүлән хавчад гарад зүлхә, тедниг кӧддх йовсн мана Со-ветск Цергәс, мана герг хам-гин түрүн балдж тӧгррг хар улан кӧвүн ордж ирлә. Бидн дегд байрлхларн, деернъ хун үзсн шаазгъас мет дарцад сә-әхн иньгән кесг-кесг сурвр-муд өгцхәвдн. Тер кӧвүн ма-над сӧбнъ дуусн бәәв. Манд ик олт зүсн сенр зәнъг келв. Тана талвасн цагъан ташуста теегин тускар, мана Советин Церг ягъдх ноолддх немшиг динлдж, кесг олт амт, нем-шин күчр мухлагъас гетлгдх йовхин тускар болн бийиннъ олт келн баатр иньгудиннъ тускар келдх манг байрлулв.

Өрүн өрдә 4—5 часин алд-нд Ара эврәннъ нӧкдмудтәгъ-ән берк даалгъвр авад, Тенъ гол гатлцхав. Голин телтр кӧ-вәд күрхин алднд немшин автомат тедн тал тарднънад хав. Аврлт уга немшин сумна негнъ Аран толгъад тусв.

Ара манагъас гарад йовджа-гъад—ода арв хонад—арвн йис орхв гилә. Кӧбрк тер арвн хонгтан курч чадсн уга.

Күндтә эцк. Тана кӧвүнтин кумн амтнә джиргълин төлә баатр зӧрмгәр днъгрв. Олт (Чилгчнъ 4-ч халхә).

Културин учрежденьсин кӧлдмшиг ӧӧдлӧлхмн

Республикин културин учрежденьсин кӧдлӧчнрин хург

Сентябрин 24-д Элстд, културин учрежденьсин кӧдлӧчнрин хург болв. Хальмг таньгч республикд хуврагд-сиӧ учрар, мана културин учрежденьсин болн теднӧ кӧдлӧчнрин бӧӧх бӧӧдлин, кӧдлмшинь шиндждж хӧлӧчн тӧлӧ сара хонгин туршарт, КПСС-н ЦК-н пропагандистск группин члед, РСФСР-н културин министерствин кӧдлӧчнр мана республикин райод болн селӧд эргдж йовдж хӧдӧчӧв.

РСФСР-н културин министрствд бӧӧдг ах управленӧ кадрин начальник ӱр Д. Ф. Рыжов, мана республикин културин учрежденьсин тусгар эврӧннь темдглен тӧрмӧдӧрн тодрха, чикӧр келв.

— Бидн одсн газр болгӧндан партийн-политическ, агитационн-пропагандистск, културн-просветительн кӧдлмшлӧ таньлдввдн, — гидж ӱр Рыжов уга эклв. — Тер мет, пропагандистск группин члед олн дунд лекцс, докладс чигн умишхав.

Приютненск районд, эврӧннь бӧӧсн цаган олзддж, клубсн завелюшнрин семинар кегдв, Сарпинск районд клубсн болн библиотексин кӧдлӧчнрлӧ харггдв. Республикин наадк райодт одсн улс бас ним кӧдлмш кецхӧв.

Селӧн газрин културин учрежденьс эврӧннь кӧдлмшӧн зӧвӧр ӧдӧдӧн кемджӧнд тӧвдж чадх эв-арггта, зуг терӱган кӱцдннь олзддж чаджахш. Културин учрежденьсин материалн бӧӧдлннь дегӧд му, дегӧд сул бӧӧдлд бӧӧнӧ, энуг икӧр кӱчлдж чаньггах кергтӧ.

Тӱрӱн болдж културин учрежденьсин тосхлт ӧргӧр делгрӱлх кергтӧ. Эн кӧдлмшт. колхозмуд болн совхозмуд

бийснь урмдан ӧгч, эврӧннь чидлӧрн ним учрежденьсин гермӧд тосхцхах зӧвтӧ.

Одгӧ цагт дундиндӧн республикин културин учрежденьсин 50 процентнӧ йир му материалн бӧӧдлд бӧӧнӧ. Тер хоорнд, республикин эдл-ахус—колхозмуд болн совхозмуд ӧдӧдӧн экономиктӧ, миллионермӧд, тер учрар эдл-ахусин гарлачнр, културин кӧдлмшт ӧдӧдлхдннь дӧнӱгӧн кӱргхин тӧрт орлцулгдихах зӧвтӧ.

Зӧрм гардачнр, эврӧннь кӧдлмшчнрин, олн ӧмтнӧ културн бӧӧлл-джиргглин тӧрт орлцхан эврӧннь тӧр гидж санцхахш, эвгӧ йовдмудин хаджуггарнь, эс медсн болад йовихана.

Шидр болсн художественн самодетельностин республиканск хӧлӧвр, бӱкклӧн му биш болв, зуг олн ӧмтнӧ билг-эрдм нег зӱсн болдж гарв. Ду-би хойрас даву эрдм узӱлгдсн уга гидж келдж болхмн. Нег улӱ драматическ болн музыкальн номермӧд коллективс тӧрӱц узӱлсн уга. Эн тӧриг уралан йовулх кергтӧ. Советск кӱн музика угаггар бӧӧх зов уга.

Бӱкл джилин дуусн цуг Аӧрӧсӧн хуложественн сомодеятельность хӧлӧлггн кегддж йовна. Эн тӧр, олн ӧмтнӧл ӧбрддж, телнӧ бӧӧдл-джирггльлӧн таньлдх йовуд ӧггхӧ гидж, шишлннь кегдджӧх кӧдлмш. Иим хӧлӧврмӧд културин учрежденьсин кӧдлмшинь ясулггдн, олн ӧмтнд ӧргмдж ӧгх зӧвтӧ.

Културин учрежденьсин кӧдлӧчнр олн ӧмтнӧннь ӧмн эврӧннь тооцагган тӧрӱц ӧггхӧш. Цаг-пагар олнла кӱндлвр кеггӧд бӧӧсн болхла, тер улс културин кӧдлмшт бӧӧх дуту-дундсиг заах бӧӧсн.

Иим кӧдлмш эс кегдджӧсн учрар, културин халхин кӧдлӧчнр, олн ӧмтнӧс онцрад, уулдврӧн буурадж. Улгуриннь келхд, Приютненск района културин оделин завелюш, шин бӧргдджӧх културин Герин прорабд хуврдж, эврӧннь гол даалггврӧн мартдж.

Цуг клубсин газад бийнь легӧд му бӧӧдлтӧ болсн дее-рӧн, дотркннь бузр, узмджин агитац уга. Центрин гардачнр эднд эн тустннь дӧнӱгӧн кӱргдджӧх зӧвтӧ. Келхд, Приютненск района културин Герт, эдл-ахусар малин ӧслтин йовуд узӱлгч диаграмм бӧӧнӧ, терӱндннь малин ӧслт джилӧс джилд дор орад йовснь бичӧгтӧ. Тим узмджин агитац кенд чигн керго.

Олнла кегдджӧх кӧдлмш чигн йир багг. Сурврмудин болн харуггн асхн, профес-син асхн, кружоксин кӧдлмш йир багг. Ганцхн би кино хойрар клубс гол тӧрӧн кецхӧнӧ.

Библиотексин ик зунь, йоста гидг кӧдлмш кеджӧхш, дегтр тӱгӧддж ӧглггнӧ кӧдлмшӧс эврӧннь уулдврӧн давулцхахш. Хальмг улс автономан авсн учрар, олн ӧмтнӧ тонь ӧсӧд йовна дегтр умшдг улсин тонь болхла ӧсдӧхш. Библиотексин кӧдлӧчнр гермӧд эргдж йовдж, умшачнриг диглцхахш. Библиотексӧр икн-гиддӧн хуучн дегтрмӧд бӧӧнӧ, шин гаргсн дегтрмӧд йир багг. Дегтрин фондиг диглдж, цеврлх кергтӧ.

Кино узӱлггнӧ чинриь делггдӧн му, экранс йир хуучн. Холд одлго, хотл балгсн кинотеатрин кӧдлмш авад хӧлӧлггчн, энӱнӧ кӧдлмш сӧн, узмджтӧ гидж келдж болшго, ар газрин тускар келӧд керг уга.

ӱр Рыжов эврӧннь келсн ӱгдӧн цаарандн, дегтр хуллггнӧ, полиграфин, искусствин болн кадран туст бӧӧх ик дуту-дундсиг бас илдж заав.

Дару-ларунь културин учрежденьсин кӧдлӧчнрин профессӧрннь семинарс кеджӧхмн, эврӧннь келн-ӧмтнӧ кадр олар белдхмн, олн зӱсн курсмуд (баянистнрин, клубсин завелюшнрин, н. ч) гарггхмн, эврӧннь кӧдлмшӧн дигтӧ-тагта зураггар кехмн гидж ӱр Рыжов селвгӧн ӧв.

Российск Федерацин културин министрствин элч, танд кергтӧ тоотар дӧнӱ ӧгч чадх эв-аргг РСФСР-н културин министрствд бӧӧнӧ, ӧгч болх, зуг кергтӧ тоотан суртн гидж иткӱлв.

Босдж ӱг келцхӧсн улс—Хальмг издательствин ах редактор Э. Кектеев, артист С. Лиджиев, Яшкулев, Малиновский, Эрендженов, Эрдниева болн нань чигн ӱрмӧд, ӱр Рыжовин заасн тоот дуту-дундсиг чик болджахинь, эврӧннь уга рн батлцхав.

Хургин хӧбн „Нарт делкӧн бӧӧдлин туск“ лекциг ӱр Д. Ф. Рыжов умшв.

С. ДЖАКУЕВСКИЙ.

Зундан чолук—тосхлтин ик кӧрнӧ

Элстӧс ӧмӧрӧн зун километрт—Хальмг республикин Зунда гидг газрг тосхлтин чолуна элвг ик кӧрнӧ бӧӧнӧ. Энуг холас хӧлӧхлӧ йир сӧӧхн. Мӧнннн мӧстӧ-цаста ик уул болдж, цӧӧддж, делгг ӧргн теет эн тосхлтин чолуна девсн болн овас узгднӧ.

Энунд кӧдлджӧх улс, тосхлтин унтӧ сӧн материал ӧггӧх эн газриг ил „чолуна шахт“ гидж нерӧдцхӧнӧ. Тингдж келдж чигн болхмн. Газрла тегшрдм ургсн чолуг кӧдлмшчнр кӧрӧггӧр кӧрӧддж, 56 метрг газр доргшан орна. Кӧрӧдгдсн чолуна кемджӧн ӧргндӧн 18 сантиметр, ӧндртӧн 16 сантиметр, утлан 37 сантиметр, эн чолуг кӧрӧлсн кӧдлмшчнр бийснь деегшӧн зӧддж гарггнӧ.

Ода эн Зундан чолу кӧрӧддж гарггльггнд, эврӧннь Тӧрснн газртан ирсн олн-ӧмтн кӧдлджӧнӧ. Эднӧ ухан-седкл, тосхлтин эн сӧн материалг чикӧр олзлтин тӧлӧ цуг чидлӧн ӧгч, хотл балгсн—Элстӧн болн республикиннь цуг райодин шин тосхлтин эн материалар тетгхӧр эдн зӱткдж бӧӧцхӧнӧ.

Тим седкл зуудж, ик сӧн узмджтӧ кӧдлмш узӱлдж, Батывев Андрей болн Сандж—ах-дӱ хойр, чолу кӧрӧддж, тӱрӱган нукнӧснь деегшӧн зӧ-

ддж гарггдж оваллггнӧ зурагган данггин давулдж кӱцӧлхӧнӧ. Кун болггнӧ, эн чолу кӧрӧддж гарггдж овалх ӧдӧ кемджӧн 40-45 чолун, тӱрӱган Андрей Сандж хойр гурви холван давулдж кӱцӧнӧ.

Зундан чолуггар бӧргдсн шин гермӧд болн нань чигн олн-зӱсн сӧӧхн тосхлтс альд чигн уздж болхмн. Ставропольск крайин цуг райодар Аӧдрхид, Ростовск область чигн Зундан чолуггар кесн тосхлтс элвг бӧӧнӧ. Ода бийн Ростовск областин зӧддж авгдад уга, йилггӧд оркчксн дала чолун Зунда карьерин ӧбркевгнӧ.

— Хальмг республикин Десн Советд сунгггвр уктдж, мана Зундан чолуна карьерин кӧдлмшчнр ик диилвр бӧрхӧр шулдж кӧдлджӧцхӧнӧ, — гидж эн карьерин начальник Руденко Петр Гаврилович келнӧ.

Зундан чолун—тосхлтин ик кӧрнӧ, болв энунд балгсн гардачнр дала оньган ӧггӧхш. Ода куртл цуг кӧдлмшннь гаргар кегднӧ, энунд кӧдлджӧс улсиг лавкин халхар теткльгв чигн сӧн гидж келдж болшго. Эн тостд эрк биш оньган ӧгч чолу кӧрӧддж гарггльггнӧ кӧдлмшиг цугтннь механизировать кех арггд балгсн гардачнр дӧнӱган кӱргх зӧвтӧ.

К. САНДЖИЕВ.

Газетд барлгдсн бичгӱдин мӧрӧр „Ссуд кезӧ ӧгхмб?“

Иим нертӧ бичг мана 183-ч номертӧ газетд барлгдснд. Юстинск района „Северный“ совхозд кӧдлджӧх кесг кӧдлмшчнр бийстан гер бӧрн гихлӧ ссудин мӧнӱгн уга болад бӧӧнӧ—гидж келгдлӧ.

Хальмг АССР-н селӧнӧ эдл-ахун банкин халхар „Северный“ совхозин кӧдлмшчнрт болн цеглӧчнрт бийстан гер бӧрхд 235,5 минггн арслннь

га ссуд гарггдж ӧггдв. Селӧнӧ эдл-ахун банкин Юстинск района уполномоченн ӱр Найтаевд, шулуи гитгар цаасинь келж, суудин мӧнннн гарггдж ӧгх заавр ӧггдв—гидж Хальмг АССР-н селӧнӧ эдл-ахун банк редакид сонгсхв.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.

Орс кӱӱкнӧ седкл

(Чилгчнь)

мана зӱркнд оньдин тертн сангдх. Та, тим зӧрмг, олнд улгур болм кӧбӱ гаргсндан байрлн, бахитн. Терн эврӧ олн ӧмтнӧ тӧлӧ ӧмӧн ӧв.

Араг оршахдан бидн цогц деерн иигдж андгаран ӧглӧвдн: „Эврӧ элдв Тӧрснӧнннь тӧлӧ ӧмӧн ӧрвлхн угавдн“. Та намаг „мини кӱӱкн“ гидж бичдйт, тӱӱндтн икӧр ханджанав. Би тӧна чирӧ кезӧ чигн улалггхн угав. 10 класс чилӧггӧд, ода токарн станокд кӧдлджӧнӧв. Тӧрснн орн-нутгиннь тӧлӧ тӧрӱц чидлӧн ӧрвлшгов. Бидн цуг ни сӧн кӧдлхлӧ, немшиг шулуи диилхӧн би медджӧнӧв. Учрсн мини тӧрлмудм, улм залурдж, зӧргтӧ болтн. Би тана Аран ӱкарин оньлин хӧлӧддж яснав. Зундан Аран ӱкар тӧгӧлӧд шин тӧрмр модд, нилх бичрӧн делдж ша-вшх. Дӧӧч кӧвӱн Ара тер моддин саглрсн хамтхасдин ӧ чиньнӧд, санамр унтх. Хавртан уунӧ ӱкар эргид олн зӱсн сӧӧхн цецгӧс урггдж, олн джиргглин тӧлӧ, орн-нутгиннь тӧлӧ тусан асхсинь медӱлдж, ӧдрсӧ уга мавдж, ӱрӧн кань-

кнулх. Сӧӧхн менд бӧӧгн. Цуггараггитн умсдӧнӧв.

Надя Манаенкова. Саньггдж-Гӧрӧ нанур хӧлӧггӧл, маьсиггӧд, кумсгӧн буулггӧд, зуркнӧнннь экнд зун шигдсн мет тӱӱнӧр сааналджкал:

— Орчлннь гиггӧд—ним ора болн джора. Негннь ӧнӱгнӧ, тӱӱнӧ ормд шинӧс тим амрг ӱӱднӧ. Кӧвӱггӧн гееггӧд, кӱӱк олдж авбув. Эн кӱӱкнӧ цагган седклдннь ик гилгӧр ханджанав. Кемр эн кӱӱкн кӧвӱнӧм зӧнӱг эс ӧген болхла, би ӱӱнӧсн икӧр саначрхдж зовх билӧв, ут наста, бат кишгтӧ болг,—гив.

Эн кӱӱкнӧ седкл ганцх, бийинннь биш, мана олн-келн ӧмтнӧ ах-дӱ болгч ни-ниинцнӱггун болн ӧнр ӧсклннь орс ахин седкл медӱлджӧнӧ. Иньг амрг седклӧн медлцӧд, зовлннь джирггльӧн ӧдл кедж хувацна гидг, олн джиргглин цутхлнньгн мӧн,—гилж ӧвгн келӧд, шарлад хуврсн бичгиг дакн-дакн эргӱлдж хӧлӧггӧл, хурнясиннь тинилггӧд, хуггслад, зурки туск даггмдан арггӱл дурв.

ЭРНДЖӧНӧ Константин.

Республикин
„ХАЛЬМГ УНН“
„СОВЕТСКАЯ КАЛМЫКИЯ“
газетс

октябрин 1-шинӧс авн 1959 джилд бичлгг эклджӧнӧ.

Бичгдлггнӧ ӱннь:

джилдӧн—52 арслннь 20 деншг;
ӧрӧл джилдӧн—26 арслннь 10 деншг;
нег сардан—4 арслннь 35 деншг.

„Союзпечатин“ республикин, балгсн, районин отделеньс болн залгглдана отделеньс, почтальонс болггн цуггар газетд бичгдлгг кеджӧнӧ.

1959 джилд газетст боли журналмудт кӱн болггн бичгдлггн 1958 джил октябрин 1-с авн эклдж кедхмн. Газетд, журналд бичгдлгг „Союзпечатин“ балгсн, района отделмӧд боли залгглдана отделеньс, предприятисин, колхозин, РТС, совхозин, сурггӱлин завеленьсин боли учрежденьсин пунктсар олн уполномоченн улс авхмн. Газетд, журналд бичгдлггн цаглань кецхӧтн! „Союзпечатин“ республиканск отдел.